

levan Ilkka Suomen kanta. Kauppakamari-lehden (2/94) haastattelussa hän ei puhu lainkaan pysyvistä ratkaisusta, vaan vähittäismyyntimonopolia koskevasta ”pitemmästä siirtymäajasta”:

”Alko on selvästi ilmoittanut EU-neuvottelijoillemme, että se haluaa tuontia, vientiä, tukkukauppaa ja valmistusta koskevat monopolit pois 1995 mennessä. Tämän lupauksen Suomi viestitti joulukuussa Brysseliin ja sen on myös unioni hyväksynyt. Jos tämä lupaus nyt rikotaan, vaarannamme

myös vähittäismyyntin monopolille kaavailun pitemmän ylimenokauden. EU saattaa ottaa asiaan kovemman kannan ja silloin emme enää voi itse päättää aikataulusta.”

Suomisen tulkinnan mukaan EU:n kanssa olisi siis sovittu alkoholimonopolin asteittaisesta purkamisesta kokonaan: muut monopolin osat heti, vähittäismyynti vähän myöhemmin. Tähän viittaa myös se, miten hän samassa haastattelussa muotoilee tulevan pääjohtajuutensa suuren linjan:

”Alko muuttuu seuraavan

vuosikymmenen aikana perinpohjaisesti: täydellisestä monopolista täysin vapaaksi. Se on mielenkiintoinen kehitystehtävä.”

Mitä Ilkka Suomen lausunto tarkoittaa? Sisältääkö EU:n kanssa tehty ”sopimus” enemmän kuin julkisuudessa aikaisemmin on kerrottu vai onko kyse Suomen kaukonäköisyydestä, siitä että hän näkee, mihin nyt aloitettu prosessi tulee vääjäämättä johtamaan?

KERSTIN STENIUS
MATTI VIIRTANEN

TIETOJA VUODEN 1993 ALKOHOLIHALLINNOSTA

ALKOHOLIJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN

Kansainvälisissä vertailuissa ja alkoholilakityöryhmän mukaan Suomen keskitetty alkoholijärjestelmä on toiminut hyvin. Suurin siinä tapahtunut järjestelmämuutos uuden lain aikana on ollut hajautetun ja toimimattoman kunnallisen alkoholitarkastusjärjestelmän purkaminen.

Vireillä olevan alkoholilain uudistuksen tavoitteet ovat sinänsä tarpeelliset ja Euroopan yhdentymisen edellyttämät. Keinoista vallitsee vielä tätä kirjoitettaessa erimielisyyttä.

Yleisillä kaupallisilla ehdoilla toimiminen on vähittäismyyntimonopolin säilymisen

edellytys, ja Alkolla ei voi vastaisuudessa olla viranomaisluonteisia tehtäviä alkoholihallinnossa. Tässä suhteessa lähestytään muiden Pohjoismaiden käytäntöjä, joissa kokonaisvaltainen alkoholipolitiikka hoidetaan alkoholimonopolin ulkopuolella. Monopolit eivät ole myöntäneet pohjoisissa naapurimaissamme itselleen lupia eivätkä valvoneet itseään tähänkään asti.

Alkoholihallinnossa Suomen järjestelmä on kansainvälinen, kun kaikki Alkon alkoholihallintotehtävät siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen perustettavalle tuotevalvontakeskukselle, jäljempänä esitettävää poikkeusta lukuun ottamatta.

Tosin lakiesityksen mukaan Alkolla jäisi edelleen viranomaisluonteisia alkoholipoliittisia tehtäviä.

Kansainvälisyydestämme on yksi suurempi poikkeus. Muihin maihin verrattuna Suomen lainsäädännössä on ollut erityispiirteinä keskioluella säädetty oma lakinsa.

Nyt alkoholilakia ja keskiolutlakia ollaan kansainvälisen mallin mukaan yhdistämässä, mutta uudistus aiotaan vesittää hajottamalla itse järjestelmä. Keskiolutlupien myöntäminen ja valvonta ollaan siirtämässä lakiesityksen mukaan Alkolta lääninhallituksiin. Alan etujärjestöt ja Alko ovat vastustaneet tätä kehitystä ja puoltaneet keskitet-

tyä järjestelmää alan tasapuolisen kohtelun, tehokkuuden ja taloudellisuuden vuoksi.

Lääninhallitusten nykyisillä tarkastajilla ei ole kokemusta tai koulutusta lupien myöntämisessä. Rahapula taas on estänyt lääninhallitusten mainittavamman ravintolatarkastustoiminnan ja usein tarkastajat hoitavat lähinnä muita kuin alkoholiasioita. Yksikään valvontatoimenpide ei perustunut vuonna 1993 läänien tarkastajien havaintoihin. Kunnallisten tarkastajien järjestelmä purettiin juuri järjestelmän epäyhtenäisyyden, hajanaisuuden ja toimimattomuuden vuoksi.

Pyrkimyksillä hajottaa alkoholihallinto-organisaatio ei ole alkoholipoliittisia tavoitteita, päinvastoin hajottaminen estää järjestelmän sosiaali- ja terveyspoliittisten tavoitteiden toteutumisen. Sekäjärjestelmiin ei ole menty muissakaan maissa niiden kalleuden ja hallinnollisen toimimattomuuden vuoksi.

Eri lääninhallituksissa päätökset tapahtuisivat erilaisin päätöskriteerein ja asentein kuten Ruotsissa on tapahtunut. Norjassa sosiaaliministeri on arvostellut vakavasti kuntia niiden erilaisista linjoista. Alkoholilain periaatepykälä lähtee siitä, että lupien myöntämisellä ei saa olla muita kuin alkoholipoliittisia tavoitteita.

Ruotsissa joudutaan sikäläisen alkoholilakikomitean mukaan tiukentamaan lainsäädäntöä yhdenmukaisen päätöksenteon aikaansaamiseksi, kun päätösvaltaa delegoidaan. Meillä keskitetty järjestelmä itsessään on taannut yhdenmukaisuuden ja lainsäädäntöä on voitu vapauttaa. Tässä suhtees-

sa järjestelmän hajotus on askel taaksepäin.

Alkoholilain alaiset ravintolat ja keskiolutravintolat ovat tällä hetkellä eriarvoisessa asemassa, ja lama on kärjistänyt tilannetta. Keskiolutlupien myöntämisessä ei ole tarveharkintaa, vaan kaikille määrätty edellytykset täyttävälle myönnetään lupa. Jos keskiolut- ja alkoholilain alaiset luvat myönnetään eri paikoissa, jatkuu eriarvoisuus, josta Alko on päätöksillään ravintolaelinkeinon etujärjestöjenkin toiveiden mukaisesti tähän asti pyrkinyt eroon. Ravintola-alan etujärjestöt vastustavat lupien myöntämisen hajauttamista lääninhallituksiin.

Keveämmin toimintaedellytyksin ja heikommassa valvonnassa toimivat keskiolutpaikat ovat syöneet tiukemmin kontrolloitujen ravintoloiden kannattavuutta. Viime vuonna keskiolutkahviloiden keskioluen myynti kasvoi 10 prosenttia ja lupien määrä 760:llä (edellisvuonna lisäystä 943 lupaa ja myynnin kasvua 10 %), kun vastaavasti alkoholilain alainen ravintolamyynti väheni 8 prosenttia ja lupien määrä kasvoi vain 124:llä.

Alkoholilain alaisen anniskelun paineet purkautuivat alan kannalta epäterveesti keskioluen anniskeluun. Valvonnan kannalta keskioluen anniskelu on selvästi häiriöaltteinta.

Lakiesityksessä tarveharkinta on huomattavasti nykyistä löysempi ja saattaa aiheuttaa ravintolaverkoston räjähdyksmäisen lisäyksen, koska kieltoerusteita ei ole. Se olisi suurissa taloudellisissa vaikeuksissa kamppailevalle elinkeinolle kohtalokasta.

Suomen keskitetyssä järjestelmässä yrittäjiä on kohdeltu samalla tavalla koko maassa, koska luvat on myöntänyt sama organisaatio. Yrittäjien oikeusturvan vuoksi valtakunnallisen lain soveltamisessa (esim. yrittäjän ammattitaidon ja luotettavuuden harkinnassa) ei voida soveltaa alueellista itsehallintoa. Ravintoloitsijakunnan liikkuvuuden vuoksi luotettavuustieto tulee olla yhdellä ja samalla viranomaisella. Mm. tästä syystä Suomessa ei ole vastaavaa ravintola-alan rikollisuutta kuin Ruotsissa, jossa sitä selvittämään on asetettu eri viranomaisista koostuva erikoisryhmä

Keskitetyssä järjestelmässä päätökset tehdään samalla tavoin ja samanaikaisesti koko maassa. Tieto kulkee nopeasti ja vertailukelpoisena. Jotta laki olisi sama kaikille, valvonta ja sanktiointi eivät saisi olla kovin erilaista ja eritasoista.

Sosiaali- ja terveysministeriön tuotevalvontakeskuksen alaisuudessa oleva oma kenttäverkosto edellyttäisi, että toimipiste-paikkakuntien määrä olisi vain puolet lääninhallitusten määrästä. Kun myös muut hallinnonalat rakentavat omia kenttäverkostojaan, on alkoholihallintotehtävien siirtoyrityksessä lääninhallituksille viivytystaistelun makua. Muussa valtioonhallinnossa ollaan päinvastoin siirtymässä liikelaitoksiin ja osakeyhtiömuotoihin.

Suomen alkoholijärjestelmään on liittynyt yksi maailman kattavimmista ja luotettavimmista alkoholiin liittyvistä seurantajärjestelmistä, josta ovat hyötynneet niin Alko, muut valtion viranomaiset kuin kaikki ravintola-alan etujär-

jestötkin. Tilastokeskus ja etujärjestöt pitävät nykyisen kaltaisen tilastoinnin jatkumista ensiarvoisen tärkeänä.

Tuotevalvontakeskukseen siirrettävälle alkoholihallinto-osastolle kuuluvat tällä hetkellä kaikki anniskelulupien sekä keskioluen vähittäismyyntilupien myöntäminen, ohjeistus ja valvonta. Lakiesityksen mukaan sille myös siirtyisivät Alkon myymälöiden lupahallinto, tukkumyyntiluvat ja niiden valvonta sekä alkoholin mainonnan valvonta. Alkoholiin liittyvä tiedonkeruu siirtyy myös tuotevalvontakeskukselle.

ALKOHOLILAIN ALAISTEN ANNISKELUOIKEUKSIEN MYÖNTÄMINEN

Anniskeluoikeuksia myönnettiin vuonna 1993 Alkon hallintoneuvoston vuosiksi 1992–1994 päättämien yleisperiaatteiden mukaisesti; ne selvitetiin viime vuoden alkoholihallintokatsauksen yhteydessä (Alkoholipolitiikka 2/93). Uusien oikeuksien määrällinen lisäys vahvistettiin selvästi pienemmäksi kuin vuonna 1992 toteutui.

Hallintoneuvosto käsitteli viime vuonna 386 anniskeluoikeushakemusta. Uusia oikeuksia myönnettiin 164 ja ennakopäätöksiä oikeuksien myöntämisestä hankkeen valmistuttua tehtiin 2. Uusista oikeuksista oli A-oikeuksia 109 ja B-oikeuksia 55. Uusista oikeuksista suurimman osan saivat hyvät ruokapaikat (70 tapaususta) ja yleisravintolat (36 tapaususta).

Hakemuksia hylättiin 220 (edellisvuonna 88). Yleisimmät hylkäysperusteet olivat

Taulukko 1. Anniskeluoikeudet oikeusluokittain ja hintaryhmittäin 31.12.1993

	A	B	yht.	muutos vuoden alusta
Erityishintaryhmä	142	–	142	+ 6
Yleishintaryhmä	2 714	261	2 975	+ 118
Yhteensä	2 856	261	3 117	+ 124
Muutos vuoden alusta	+165	– 41	+ 124	

seuraavat: kyseessä oli kostea keskiolutpaikka (99 tapaususta) ja vaatimaton ruokapaikka (64 tapaususta).

Kertomusvuonna aloitti toimintansa 165 ravintolaa ja 41 anniskelusopimusta purettiin lopettamisen vuoksi. Nettolisäykseksi jäi 124 oikeutta (taulukko 1). 89 toimivan ravintolan anniskeluoikeuden laajuutta tai hintaryhmää muutettiin paremmin vastaamaan ravintolan toiminta-ajatusta ja palvelutasoa. Tilapäinen anniskeluoikeus myönnettiin 1 333 kertaa.

Kertomusvuonna 145 ravintoloitsijan 162 ravintolaa meni konkurssiin (edellisvuonna 167 ravintoloitsijan 185 ravintolaa). Omistajanvaihdoksia oli 666 (edellisvuonna 540).

Anniskeluravintoloissa oli vuoden 1993 aikana keskimäärin 682 671 asiakaspaikkaa eli 219 paikkaa ravintolaa kohti.

Hotellien määrä kasvoi vain kolmella (taulukko 2). Eniten lisääntyivät juoma-/seurusteluravintolat ja ruokaravintolat.

Aikaisempien vuosien ta-

paan yksityisten omistamien ravintoloiden määrä kasvoi ja tällä kertaa lisäys oli jopa suurempi kuin ravintoloiden kokonaislisäys (taulukko 3).

KESKIOLUTLAIN ALAINEN ANNISKELU JA VÄHITTÄISMYynti

Keskioluen vähittäismyyntilupia oli voimassa vuoden lopussa 6 504, eli lisäystä oli 77 lupaa verrattuna edellisvuoteen.

Keskioluen anniskelulupien määrä kasvoi vuodesta 1969 vuoteen 1971, jolloin oli voimassa 3 400 lupaa. Tämän jälkeen määrä väheni vuoteen 1982 asti. Silloin alkoi kasvu, joka kiihtyi vuosikymmenen lopulla. Vuonna 1992 lisäys oli 943 lupaa ja viime vuonna 760 lupaa. Lupien määrä oli vuoden vaihteessa 5 196.

KULUTUS JAKELUKANAVITTAIN

Alkoholin kokonaiskulutus laski viime vuonna 5 prosenttia. Tilastoimattoman kulutuk-

Taulukko 2. Anniskeluravintolat tyypeittäin ja hintaryhmittäin 31.12.1993

	luku- määrä	muutos vuoden alusta	keskim. asiakaspaiikkoja/ ravintola	hintaryhmät erityis	yleis
Suuret taajamahotellit	114	4	688	67	47
Pienet hotellit	303	– 2	258	15	288
Lomahotellit	160	1	294	11	149
Ruokaravintolat	976	41	121	28	948
Viihderavintolat	239	– 1	251	6	233
Juoma-/seurusteluravintolat	915	51	145	4	911
Monitoimiravintolat	192	1	326	5	187
Muut ravintolat	218	29	224	6	212
Yhteensä	3 117	124	219	142	2 975

Taulukko 3. Anniskelusopimukset omistajaryhmittäin 31.12.1993 ja omistajaryhmien %-osuudet anniskelusopimuksista, asiakaspaiikoista ja myynnistä vuonna 1993

	lukumäärä	muutos vuoden alusta	anniskelu- sopimuksista	osuusprosentit asiakas- paiikoista	ravintola- myynnistä
Yritykset	2 267	156	72,7	59,7	53,5
Osuustoiminnalliset	480	– 28	15,4	20,9	29,8
Yhdistykset, kerhot ja kuntapohjaiset	268	– 2	8,6	11,4	7,9
Valtio	102	– 2	3,3	8,0	8,8
Yhteensä	3 117	124	100,0	100,0	100,0

sen osuuden arvioidaan olevan viidennes alkoholijuomien tilastoidusta kulutuksesta.

Alkoholin nimelliset keskihinnat nousivat keskimäärin 1,4 prosenttia. Alkoholilain alaiset anniskeluhinnat pysyi-

vät keskimäärin ennallaan ja keskiolutpaiikkojen anniskeluhinnat nousivat noin 5 prosenttia.

Alkoholilain alainen alkoholin myynti oli voimakkaassa laskussa kertomusvuonnakin

(taulukko 4). Alkon myymälöiden osuus kokonaiskulutuksesta jatkoi laskuaan ja oli 43 prosenttia. Alkon osuus oli kuluttajien maksamista 18,6 miljardista markasta vain 6,7 miljardia markkaa. Anniskelussa

Taulukko 4. Kulutus jakelukanavittain vuonna 1993

	luku- määrä	asukas- luku/ toimi- paikka	kulutus 100 %:n alkoholina milj. litraa	muutos-% 93/92	osuus-%	alkoholin myynti mrd. mk 1992 1993	
Alkon myymälät	248	20 384	14,7	- 9,0	43,1	7,4	6,7
AlkoL:n alaiset anniskelu- ravintolat	3 117	1 622	6,0	- 7,7	17,6	6,2	5,6
OlutL:n alaiset vähittäis- myyntipaikat	6 504	777	11,3	- 0,3	33,2	4,8	4,9
OlutL:n alaiset anniskelu- paikat	5 196	973	2,1	9,8	6,2	1,2	1,4
Yhteensä	15 065		34,2	- 5,0	100,0	19,6	18,6

on tapahtunut siirtymää ravintoloista keskiolutpaikkoihin keskioluen suosion kasvun myötä.

Keskioluen vähittäismyynti kasvoi vuonna 1992 vielä vajaa kymmenen prosenttia ja viime vuonna kasvu pysähtyi.

Koko alkoholin kulutuksesta (100 %:n alkoholina) keskioluen osuus oli jo 49 prosenttia (kasvua vuodesta 1989 21 %-yksikköä) ja vahvan oluen enää 7 prosenttia (laskua vastaavasti 14 %-yksikköä).

Juomarakenne miedontui edelleen: väkevien juomien osuus kulutuksesta laski pari prosenttiyksikköä 28 prosenttiin. Keskioluen kulutuksen lisäksi vain mietojen viinien kulutus on viime vuosina kasvanut: viime vuonna 6 prosenttia. Mietojen viinien osuus kokonaiskulutuksesta on 12 prosenttia. Yksi syy kasvuun on viinivalikoiman kasvaminen, erityisesti halpojen viinilaatujen lisääntyminen. Myös hinnankorotukset ovat kohdistu-

neet mietoihin viineihin keskimääräistä pienempinä.

Väkevien juomien kulutus on laskenut jo usean vuoden ajan. Niiden kulutus on edelleen Suomessa Pohjoismaiden korkein. Vuonna 1992 Suomessa kulutettiin väkeviä juomia 2,7 litraa absoluuttialkoholia 15 vuotta täyttänyt asukasta kohti. Vastaava määrä oli Islannissa 2,5, Ruotsissa 2,0, Tanskassa 1,4 ja Norjassa 1,0 litraa.

Taulukosta 5 ilmenevät alkoholilain alaisen anniskelukulutuksen määrä ja jakauma. Kulutuksen kehitys seuraa kokonaiskulutuksen kehitystrendejä: mietoja viinejä ja keskiolutta lukuun ottamatta kulutus oli laskussa eri juomaryhmissä. Kun vielä vuonna 1990 keskioluen osuus oli 3 prosenttia koko alkoholilain alaisesta anniskelukulutuksesta, se oli viime vuonna jo 48 prosenttia. Vahvan oluen osuus oli pudonnut 39 prosenttiyksikköä 21 prosenttiin.

ANNISKELURAVINTOLOIDEN MYynti

Ravintoloiden markkamääräinen myynnin lasku oli edellisen vuoden tasoa eli 7,1 prosenttia (taulukko 6). Tämä jakaantui siten, että anniskelumyynti laski 8,6 prosenttia ja ruoan myynti sekä muu myynti vähenivät 5,3 prosenttia. Kun tarjoiluhinnat laskivat 0,5 prosenttia, putosi myynti määrällisesti noin 6,5 prosenttia.

Kapasiteettiin suhteutettu myynti eli asiakaspaikkakohdainen myynti laski eniten monitoimi- ja juoma-/seurusteluravintoloissa sekä hotelleissa. Juoma-/seurusteluravintoloiden myynnin laskua edisti kapasiteetin nopea kasvu (51 ravintolaa), mutta monitoimiravintoloita tuli lisää vain yksi.

Hotellien ravintoloiden asiakaspaikkoihin suhteutettu myynti laski myös toistakymmentä prosenttia. Hotellien käyttöaste oli 41,5 prosenttia (kasvua vuoteen 1992 verrattu-

Taulukko 5. Alkoholilain alaisen anniskelukulutuksen määrä, rakenne ja osuus kokonaiskulutuksesta vuonna 1993, 100 %:n alkoholina

	1 000 litraa	muutos-% 93/92	osuus-% anniskelu- kulutuksesta	osuus-% juomaryhmän kokonais- kulutuksesta
Viinat	828	- 10,7	13,8	13,6
Muut väkevät juomat	426	- 12,0	7,1	12,6
Väkevät juomat yhteensä	1 254	- 11,2	20,9	13,2
Väkevät viinit	24	- 8,2	0,4	2,5
Miedot viinit	371	3,3	6,2	9,3
Viinit yhteensä	395	2,5	6,6	8,0
Long drink -juomat	181	- 5,8	3,0	34,7
Vahva olut	1 274	- 42,5	21,2	51,0
Keskiolut	2 895	26,2	48,3	17,3
Mallasjuomat yhteensä	4 169	- 7,6	69,5	21,7
Miedot juomat yhteensä	4 745	- 6,7	79,1	19,2
Kaikki yhteensä	6 000	- 7,7	100,0	17,6

Taulukko 6. Anniskeluravintoloiden ravitsemismyynti vuonna 1993

	myynti yht. Mmk	muutos %	myynti/ ravintola 1 000 mk	muutos %	myynti/ asiakaspaiikka mk	muutos %
Suuret taajamahotellit	1 471	- 7,7	12 901	-12,6	19 066	-10,0
Pienet hotellit	1 077	-11,5	3 652	-10,0	13 985	-11,1
Lomahotellit	567	- 6,5	3 658	- 7,7	12 166	-11,2
Ruokaravintolat	1 990	- 0,9	2 056	- 5,0	16 814	- 6,4
Viihderavintolat	801	-10,4	3 424	-10,7	13 571	- 9,1
Juoma-/seurusteluravintolat	2 593	- 7,6	2 770	-12,3	18 860	-13,5
Monitoimiravintolat	1 084	-12,2	5 673	-12,7	17 396	-16,3
Muut ravintolat	356	8,3	1 498	1,8	6 250	- 4,5
Keskimäärin	9 939	- 7,1	3 189	-10,8	14 559	-14,7

na 0,2 %-yksikköä). Aikavälillä 1990–1993 putosi käyttöaste noin viidenneksen.

Suurista kaupungeista yli 50 prosentin käyttöasteen pääsivät vain Helsinki ja Varkaus. Alle 30 prosentin käyttöasteet olivat Vantaalla, Forssassa ja Lahdessa. Kahdella ensiksi mainitulla huoneiden määrä kasvoi selvästi eniten, Lahdessa kasvu tapahtui jo aiemmin.

Hotelleissa (joissa on anniskeluravintola) huoneiden määrä kasvoi 3,6 prosenttia, myyntitulot laskivat nimellisesti 0,8 prosenttia ja keskihinta aleni 4,9 prosenttia. Keskihinta oli 299 mk; suurista kaupungeista keskihinta oli korkein Helsingissä, 379 mk, ja halvin Lahdessa, 228 mk. Yli 10 prosentin hinnanalennukset tapahtuivat Espoossa, Vantaalla ja Forssassa.

Kahviloiden (1 900 ilman keskiolutta) ja keskiolutravintoloiden nimellinen myynnin arvo pysyi lähes ennallaan Hotelli- ja ravintolaneuvoston arvion mukaan. Volyymilaskua oli tarjoiluhintojen nousun verran eli noin 2 prosenttia. Toimipistettä kohti laskettuna myynti laski kapasiteetin nopean lisäyksen vuoksi.

ANNISKELUN JA
KESKIOLUEN
VÄHITTÄISMYNNIN
VALVONTA

Anniskeluun kohdistuneiden valvontatoimenpiteiden määrä kasvoi selvästi kertomusvuonna ja erityisesti keskioluen anniskelussa (taulukko 7).

Kapasiteettiin suhteutettuna ravintoloihin kohdistunut Alkon valvonta oli selvästi tehokkaampaa kuin lain mukaan lääninhallitusten ja poliisin

Taulukko 7. Valvontatoimenpiteet alkoholilain alaisissa anniskelupaikoissa sekä keskiolutlain alaisissa anniskelu- ja vähittäismyyntipaikoissa 1992 ja 1993

	AlkoL:n alainen anniskelu		OlutL:n alainen anniskelu vähittäismyynti			
	1992	1993	1992	1993	1992	1993
Lopulliset peruutukset	–	–	–	3	–	–
Määräaikaiset myyntikiellot	5	6	22	28	4	3
Varoitukset	35	36	44	47	5	6
Kirjeet	35	40	9	22	3	1
Ylihinnan takaisinperintä	1	1	–	–	–	–
Yhteensä	76	83	75	100	12	10

vastuulla oleva keskiolutkaupan valvonta. Itse asiassa lääninhallitusten tarkastajat eivät esittäneet viime vuonna yhtään valvontatoimenpidettä. Valvontatoimenpiteeseen johtaneet keskioluen anniskelun epäkohdat havaitsi poliisi yksin 65 tapauksessa ja yhdessä Alkon kanssa 16 tapauksessa. Pelkästään Alkon havaintoihin perustui 19 toimenpidettä.

Keskiolutkapasiteetti on kasvanut nopeasti ja alalle on tullut kokemattomia yrittäjiä. Tämän seurauksena valvontatoimenpiteiden määrä kasvoi kolmanneksen.

Yleinen lain kunnioitus on keskiolutpaikoissa vähentynyt huolestuttavasti. Uutena piirteenä on yleistynyt piittaamattomuus anniskeluajoista.

Alkon suorittama alkoholin myynnin valvonta heikkeni kertomusvuonna lukuun ottamatta pääkaupunkiseutua, jossa alkoholihallinto-osaston tarkastajat suorittivat tarkastuk-

sia. Alko on jo vuoden 1992 hallintoneuvoston kertomuksessa todennut maan valvontatilanteen heikoksi ja pyytänyt ottamaan tämän huomioon lainsäädäntötyössä.

Alko lähetti kaikille anniskelupaikoille ulkotarjoilualueita koskeneen kirjeen, jossa kehoitettiin ryhtymään toimenpiteisiin ympäristölle aiheutuvien melu- yms. haittojen ehkäisemiseksi. Kirjeessä edellytettiin myös ulkoalueiden selkeää rajaamista ja tehokasta asiakasvalvontaa.

Alko on esittänyt alkoholimainonnan selkeyttämistä. Alko katsoo, että Suomen sitouduttua Euroopan integraatioon pitäisi mainontasäännöksiä lieventää eurooppalaisten kilpailijamaiden mukaisiksi. Alko on esittänyt laajapohjaisen työryhmän asettamista selvittämään mainontakäsymyksiä alkoholipoliittisesta, teollisuuspoliittisesta ja kuluttajapolitiittisesta näkökulmasta.

Taulukko 8. Ravintolahenkilökunnan määrä vuonna 1993

	lukumäärä keskimäärin	muutos 93/92	
		luku- määrä	%
Hovimestarit	828	- 113	-12,0
Tarjoilijat ja tarjoilijaharjoittelijat	7 742	-1 040	-11,8
Vahtimestarit	1 504	- 226	-13,1
Baarimestarit ja kassanhoitajat	1 687	- 296	-14,9
Keittiöhenkilökunta	6 099	- 843	-12,1
Soittajat ym. esiintyjät	256	- 66	-20,5
Muu henkilökunta	1 314	- 57	- 4,2
Ravintolahenkilökunta yhteensä	19 430	-2 640	-12,0
Majoitushenkilökunta	2 105	- 419	-16,6
Johtajat	1 499	+ 13	+ 0,9
Konttorihenkilökunta	671	- 123	-15,5
Vakinainen henkilökunta yhteensä	23 705	-3 169	-11,8
Osa-aikahenkilökunta ja tilapäiset	6 094	+ 173	+ 2,9

Sosiaali- ja terveysministeriön tarkoitus on asettaa myöhemmin kaksi työryhmää, jot-

ka selvittävät mainontasäännösten muuttamista sekä alkoholitutkimusta ja -tiedotusta.

RAVINTOLAHENKILÖKUNTA

Vakinaisen ravintola- ja konttorihenkilökunnan määrät jatkoivat vähenemistään (taulukko 8). Osa-aikahenkilöstön määrä on kääntynyt lievään kasvuun.

Alkon selvityksen mukaan ravitsemis- ja huonemyynnin arvo työtuntia kohti nousi vuoden 1992 lokakuusta vuoden 1993 lokakuuhun 5,6 prosenttia. Kun otetaan huomioon hinnannuutokset, on myynnin määrä työtuntia kohti eli tuottavuus noussut 5 prosenttia.

Ravintolatyypeistä suurin tuottavuuden kasvu oli juoma-/seurusteluravintoloissa ja suurissa taajamahotelleissa. Alkon ja Hotelli- ja ravintolaneuvoston yhteisessä kannattavuusseurannassa oli työvoimakulujen osuus liikevaihdosta vuoden 1993 tammi-elokuussa ravintoloilla 31,7 prosenttia ja hotelleilla 32,2 prosenttia.

JUHANI HAKALA

NUORET JA PÄIHTEET ALKOHOLITUTKIJAIN SEURAN SEMINAARISSA

Alkoholitutkijain seuran vuosikousseminaarissa 28.2.1994 oli aiheena nuorten päihteidenkäyttö. Paikalla oli noin 40 kiinnostunutta keskustelijaa. Seminaarin aloitti Salme Ahlström kertomalla monipuolisesti nuorten päihteiden käytön kehityksestä. Nuorten alkoholin käyttö on laman myötä hieman vähentynyt, mutta ei

siinä määrin kuin voisi tulojen vähentymisen vuoksi odottaa. Humalakäyttö on edelleen yleistä, eikä juomatapojen ”eurooppalaistuminen” tältä osin näytä ottavan tulta nuorempienkaan suomalaisten keskuudessa. Tulokset osoittavat ikärajoilla olevan tärkeä merkitys, vaikka ne ”vuotavatkin” aina pari ikävuotta alaspäin.

Seminaarin toinen alustus oli syventävä johdatus nuorten alakulttuuriin. Airi Mäki-Kulmala on tutkinut ryhmää tamperelaisia nuoria heidän siirtymässään lapsuudesta aikuisuuteen. Samalla kun irtaantuminen perheestä ja lapsuudesta oli alakulttuuriin kiinnittyville nuorille ollut helppoa, oli osalle heistä, erityisesti pojille,